

infoblad

2019

op **Z**

www.op-zet.nl

Burcht & Kathedraal 2

Leven in **Z**
1:220

Sebastian

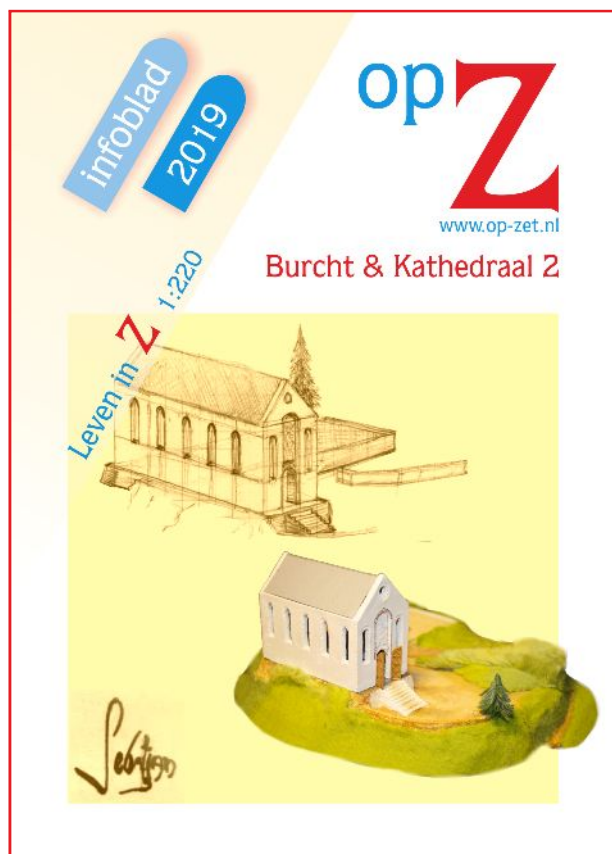
Inleiding

Nadat je eerst de Elisabeth Kathedraal en de Sebastians Burcht bezocht duik je op deze dag in hun geschiedenis. Die vindt je in Rosenthal in het openluchtmuseum. Daar staan namelijk de gebouwen die de geschiedenis van de Sebastiansburcht en de Elisabethdom laten zien. Boerderijen uit de oertijd, een houten kapel en een stenen kerk waardoor je je kunt voorstellen hoe het net na de Romeinen allemaal zo gegroeid is in Thalbrück.

Het raamverhaal links, van de lezer als toerist, is een leidraad door alle infobladen.

Dit soort tekstblokje vormt hier de Historie van Romaans Thalgau.

De zwarte tekst is het maakverhaal en dat is op zichzelf alweer een hele geschiedenis geworden omdat ik al zo lang bezig ben.

Colofon

redactie: Robert Thalbrück

contact: thalbruck@op-zet.nl

info: www.op-zet.nl

De website op-zet.nl en de daarbij behorende PDF's verschijnen kosteloos als uitgaven van niet commerciële aard voor hobbyvrienden van spoor Z, 1:220. Zij geven primair de visie van de redactie weer. Voor citaten van derden is de redactie niet aansprakelijk.

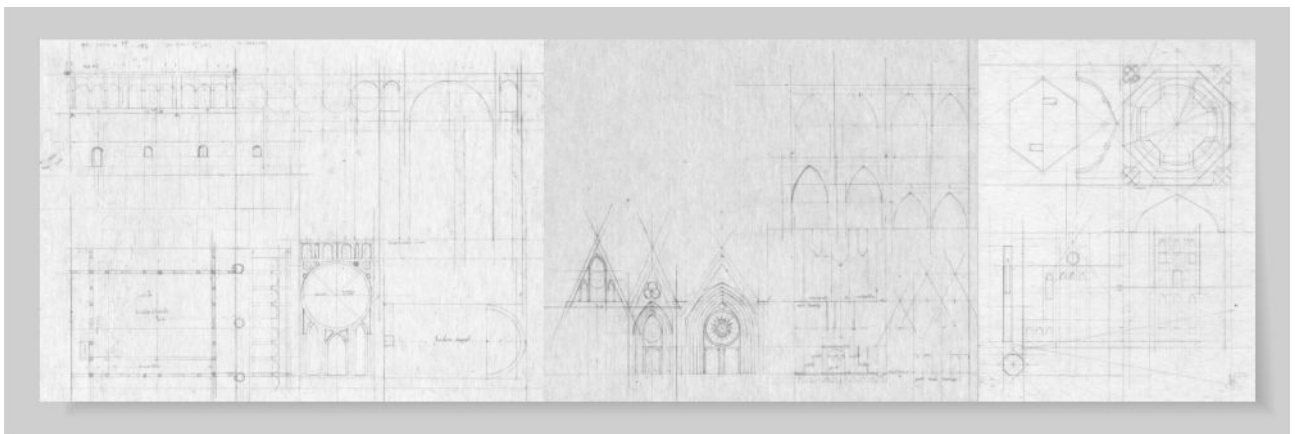
Commentaar, aanvullingen en correcties zijn welkom, maar aan eventuele fouten kunnen geen claims worden ontleend. De redactie behoudt zich het recht voor wel of niet te rectificeren.

Geheel downloaden en afdrucken van de PDF's bij de website op-zet.nl (op eigen kosten) is toegestaan, mits niet voor commerciële doeleinden. Geheel of gedeeltelijk kopiëren hiervan naar andere websites is niet toegestaan.

Citaten, afbeeldingen of (deel)uitgaven van de website op-zet.nl en PDF's mogen alleen worden gebruikt voor niet-commerciële doeleinden, mits met voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie van opZ.

Inhoud

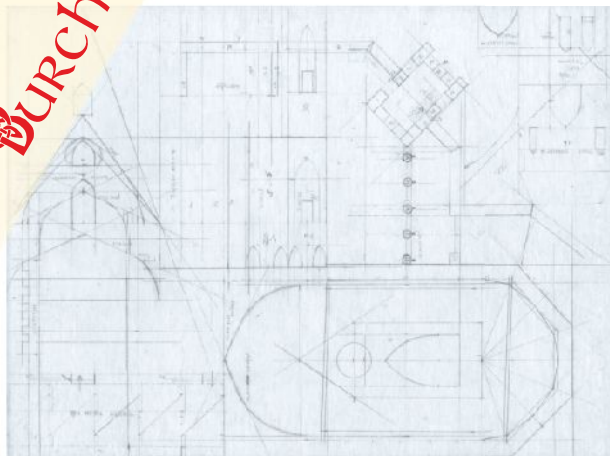
2	Inleiding	21	Noodlot
4	Cartons	22	Een snood plan
5	Methode	23	Sebastian I heerst
6	Basilica		
7	Modulair werken		
8	Van Burg naar Bisschopskerk		
10	Puzzelen		
11	Alles anders		
12	Stank		
13	Hinderpaal		
14	De Thal Burg		
15	Thal Burg of Thal Bruec		
16	De nieuw Kirche in commendatio		
17	Stenen kapel		
18	Detallering		
20	Geheime gang		

De infobladen St Elisabeth Dom en St Sebastians Burcht gingen vooral over het plannen en ontwerpen. Hier begin ik met het verhaal van het bouwen van de modellen van dat complex opZ.

Maar er is nóg een verhaal. In de fictieve geschiedenis komen hier vroege *historische* fasen aan de orde. Door de eeuwen heen worden oude houten en stenen kapellen gebouwd die hier worden beschreven. In de 19de eeuw worden ze opgesteld in het openluchtmuseum Rosenthal. De twee verhalen wisselen elkaar af maar vormen tenslotte één geheel...

Cartons

Om muurdelen op ware grootte te kunnen maken van porselein maakte ik cartons. Deze zijn ontworpen volgens de methode waarmee ook de magisters hun gulden sneden met de passer hebben uitgezet. Daarbij moest ik wel rekening houden met het krimpen van de kleimassa na droging. De cartons zijn dus, met inbegrip van de verwachte krimp der muurdelen getekend op schalen variërend tussen 1:200 en 1:220. Die cartons werden ook ooit gebruikt bij het ontwerpen van raampartijen. Dat heb ik ook nagevolgd. Links één van de vele.

Paltskapel

Rond het jaar 800, heerst Carolus Magnus, ofwel Karel de Grote. 't Is een grote kerel, een grote vrije boer. Carl is een Landesrat, net als de heer van Thal Burg, maar hij heeft zich wel heel ver opgewerkt. Hij heeft het zelfs tegen de Paus opgenomen die de macht naar zich toe trekt met zijn concilies. Charlemagne, dat is zijn Franse naam, viert zijn triomf over de Saracenen, nu Syriërs, in Aken.

Dat wordt beschreven in de Franse Chanson de Roland. Ondertussen wordt er flink gebouwd in Aken, zijn nieuwe residentie in het noorden van zijn rijk. Men bouwt er een Palts voor hem, een bestuurspaleis. Te Aken verrijst naast zijn Palts de Palts Capelle... een achthoekige stenen kerk, een parel der Romeinse bouwkunst.

Methode

Al vóór 1990 heb ik alle muurdelen van de twee westelijke buitentorens geboetseerd. Dat betekende in de praktijk een hoop werk om de uitgeharde blokken weer redelijk op maat te schuren. Toen ik met de voorgevels van de drie middelste schepen begon was dat ook direct de start van het werken met cartons. Ik legde ze onder glas en sneed halfhard porselein op maat. Dit bleek een goede methode omdat er veel minder afwerking nodig was. Bovendien konden mijn drie voorgevels nu tussen glasplaatjes uitharden waardoor ze beter vlak bleven.

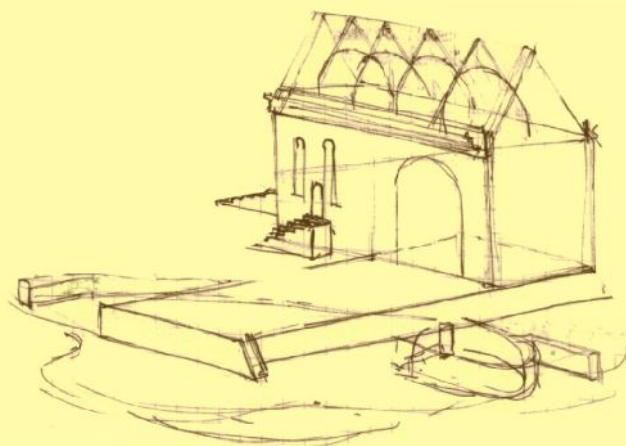

Voorgevels

Zo kwamen er dan drie kerkgevels te staan tussen de twee buitenste vestingtorens. Maar ze stonden zodanig op één lijn dat ik er niet tevreden over was. Dus verplaatste ik de twee buitenste gevels een stuk naar achteren, waardoor ze tussen en tegen de torens aan kwamen. Nu was er nog ruimte om tussen het middenschip en de zijgevels twee aparte galerijen te plaatsen. Daarvan heb ik dan weer nog het bovenste stuk afgezaagd om in navolging van Franse kathedralen een echte koningsgalerij te maken. Vervolgens leerde ik dat zo'n middenschip een narthex of voorportaal heeft. Achter de voorste gevel trok ik dus een tweede op zodat die ruimte inderdaad ontstond. Daarop heb ik de middengevel teruggeplaatst, nu voorzien van een gotisch roosvenster dat er in hoort. Ingangspartijen waren er toen nog niet. Dit resultaat heeft vervolgens enige jaren zo gestaan, gewoon wegens tijdgebrek, zie pag.8.

Capella Pietra

In de tijd van de paltskapel onder Karel de Grote verrijst ook te Thal Brück bij het Castellum Thal Burg op de rots een Capella Pietra, een eerste Stenen Kerk, onder de bekwame leiding van Landesrat heer Ardubaert. Ook deze zogenaamde basilica wordt weer gebouwd door de pachtarbeid van horigen. De oude houten kapel blijft nog jaren staan...

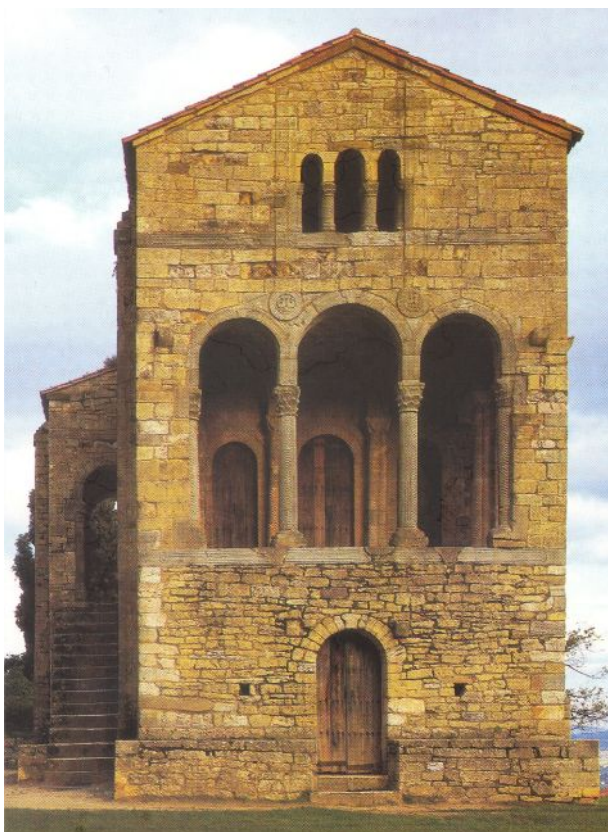
De eerste stenen kapel bij het Castellum, ca 800 nC, afm ca 60x 30 (Te Thalse voeten à 287mm), is een basilica zonder apsis of crypte, en heeft alleen vijf traveeën op een Romeins basement. De oude houten kapel heeft er nog jaren gestaan.

Basilica

De Romeinse basilica (Gr: stoa) was een overdekte markthal, met zuilenrijen. Hij werd ook gebruikt als rechtszaal en kreeg dan vaak een apsis, een ronde uitbouw. De oudste staat in Pompeji. In Rome bouwde men er van 184-170 v.C. drie aan het Forum Romanum. Bijna elke Romeinse stad had een eigen basilica. Zo'n zaal of aula werd ook voor officiële bijeenkomsten gebruikt.

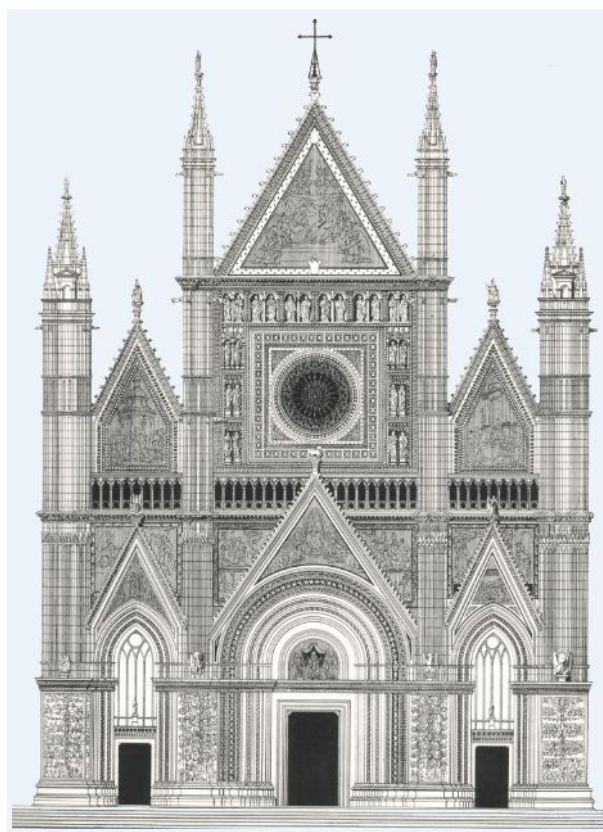
Later werden ze vaak een mausoleum of trokken er godsdienstige sekten in. Zo ontstond een traditie waarin het volk naar de basilica kwam om iets van het 'Hogere' te vernemen.

De eerste Romaanse capella pietra bij het Castellum Thal Burg heeft nog geen zijbeuken en ziet er dus uit zoals de gewone Romeinse markthal of Paleisaula (Oviedo) hieronder.

Torens

Pas later verdiepte ik me in de constructie van de kloosters en kathedralen. In 1992 begon ik met de bouw van twee kerktorens direct achter de gevels van de zijschepen. Er zijn dus vier westelijke torens waarvan de buitenste twee echte burchttorens zijn. De burchttorens kregen een volledig stenen interieur met wenteltrappen, mezekouwen en wapenplaatsen. Die zijn er overigens ook in model. Mezekouwen (Machicoulis), zijn gaten achter de weergangen waardoor de eventuele vijand met pek of kokend lood kon worden begoten (zie p23). Ook staan de burchttorens op een versterkt talud of glacis, een helling van steen, met zware steunberen. Op zo'n talud werd vaak mos gekweekt en algen waardoor het niet mogelijk was er bij beklimming houvast op te krijgen. De beide kerktorens kregen natuurlijk geen mezekouwen en zij werden hoger dan de vestingtorens. Daarna bleven ze alweer enige jaren zonder spits staan wachten op mijn vervolgactie. Hieronder een voorbeeld van wat ik me ongeveer voorstelde, vier torens en drie gevels...

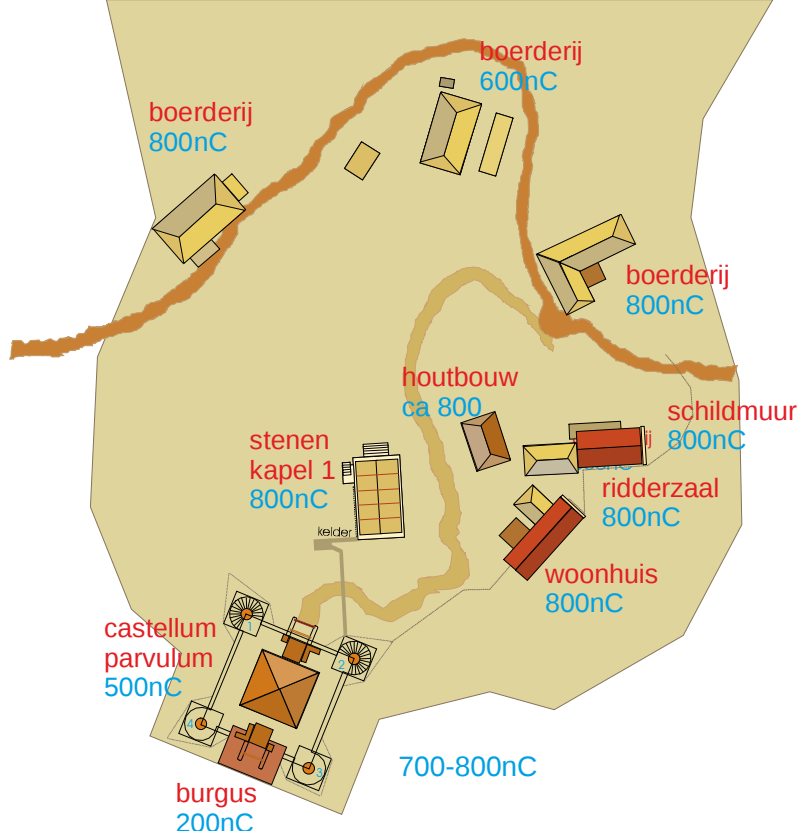

Modulair werken

Eind 1992 was mijn kathedraal in feite al 20 jaar oud, maar er stond niet veel meer dan een westfaçade en een aantal mislukkingen in de kast. Tijd voor een nieuw plan dus: Ik besloot segmenten te gaan bouwen. Zo zou ik eerst een middenschip gaan maken, dan een zuidelijk klooster enzovoorts. Pas toen werd mij echt duidelijk hoe complex een burcht of kathedraal echt in elkaar steekt. Eerst is het uitdokteren van die segmenten zelf heel lastig en dan nog de samenhang van die stukken op een beperkt grondvlak. Tenslotte ontstond een eindeloos gehannes met segmentgrenzen omdat de wereld er in drie dimensies nu eenmaal heel anders uitziet dan op een plattegrond. Na heel veel puzzelen bleken middeleeuwse magisters écht gelijk te hebben. Ik zat alweer fout: ik was met de westelijke torens begonnen, zij begonnen oostelijk, bij het koor. Dan had je tenminste alvast een stukje kerk...

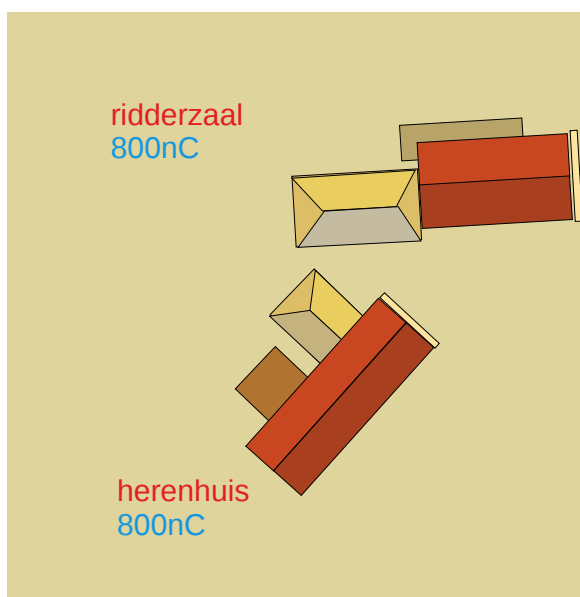
Oriënteren

Magisters begonnen met de bouw van het koor in het oosten en breidden het gebouw, als een breiwerk, naar het westen toe uit. Die werkwijze wordt oriënteren genoemd. Vanaf het hoofdkoor en de ruggengraat van het middenschip werd het kerklichaam a.h.w. aangekleed met ribben, heupen enz.

Historische situatie van het castellum parvulum op de berg met boerderijen ca 700-800 na Chr, een eerste stenen kapel en rechts de ridderzaal en het herenhuis.

Magisters maakten daarbij ook fouten. Door het uitzetten van kettingmaten stapelden zij meetfout op meetfout zodat verreweg de meeste kerkschepen in de viering een knik hebben. Dat kreeg mijn kathedraal dus ook.

Hierboven de landkaart van de domberg rond 800nC. Zuidelijk staat de burgus met erachter nog het woonhuis van het castellum parvulum. De houtbouw is de eerste houten kapel. Westelijk daarvan verrijst de eerste stenen kapel. Ernaast zijn het herenhuis en de ridderzaal die altijd zullen blijven.

Noordelijk nog een paar zeer oude boerderijen. Oostelijk is het plan voor de schildmuur al te zien waaruit later een burchttoren (familia of donjon) en nog later het koor van de kathedraal zullen verrijzen.

Van Burch naar Bisschopskerk

Hier soll come eyne Capelle, roept heer Ardubaert. Daar staat hij met zijn krijgsvolk te Thal Bruec bij het oude Romeinse castellum dat al vele eeuwen heeft getrotseerd. Hij is hier de opperhofmaier der Franken voor Pippijn van Hersthal, die Beieren heeft veroverd en de Saksen. Zij zullen de heidense volken onderwerpen aan het gezag van Rome. Hier zal het kruis regeren!

De nieuwe Capel wordt geschonken aan de bisschop om in de omgeving de missie uit te dragen. Hij moet aan een schutspatroon worden gewijd. Wordt het weer Sankt Maertyn of een andere Frankische heilige? Ooit moet een zekere Willibrord maar uitsluitsel geven. Keer op keer doen rijke boerenfamilies uit de omtrek schenkingen om de Capel te kunnen bouwen. Ook het interieur komt uit vroomheid en schenkingen tot stand. Er wordt zelfs een nieuw verblijf opgericht voor enkele koorheren die hier dienen...

De stenen kapel wordt robuust gebouwd met gesloten muurwerk en hoge vensters met rondbogen. Vele eeuwen later noemt men deze vrijwel gesloten bouwwijze Romaans...

Kruisvorm

Uiteindelijk na tientallen schetsen lag er een plan in een kruisvorm dat mij uitvoerbaar leek. Ik besloot eerst het koor te maken. Zo kwam ik bij de viering, het punt waar schip en dwarsschip van de kerk elkaar kruisen. Het overgebleven gat tussen de viering en de gevels kon ik dan met het middenschip vullen. Dan zou ik dwars een zuidtransept en vervolgens een noordtransept maken om een volledig kruis te krijgen. Wanneer het geheel zou zijn ingekaderd in de muren van een burcht zou ik vier blokken overhouden tussen de kruisarmen en de buitenste ringmuur. Daar moest dus het klooster in en alles wat erbij hoort... simple comme bonjour. Zo simpel leek het tenminste...

De bouwers op de berg weten niet beter of het is altijd al zo gedaan, dat gesloten muurwerk met rondbogen. Er is eerst een boerderij afgebroken, zuidwestelijk van de houten kapel, of eigenlijk al eerder afgebrand tijdens een roof. Het fundament, een plateau van keien is met puin aangestampt en daarna is de bouw begonnen. Het wordt een eenvoudige hal van vijf traveeën, nog zonder halfronde apsis aan een uiteinde.

Er is ook nog geen crypte, een verborgen (cryptisch) keldergewelf dat onder het koor van latere kerken wordt gegraven. Met een oppervlak van ongeveer 60 x 30 Thalse voet ($T = \text{ca } 287 \text{ mm}$) is het net groot genoeg voor de ongeveer twintig families van het gehucht.

Het geheel lijkt dan nog veel op de Romeinse basilica, een markthal bovenop een basement met trappen. Het is in die dagen nog veel meer een ontmoetingsplaats voor de bewoners dan later. Door de bouw van vier rondbogen zijn er vijf traveeën, vijf geschakelde ruimten. Die zijn overspannen met een houten tongewelf, nog met pennen in gaten, precies zoals de Romeinen het ooit deden..

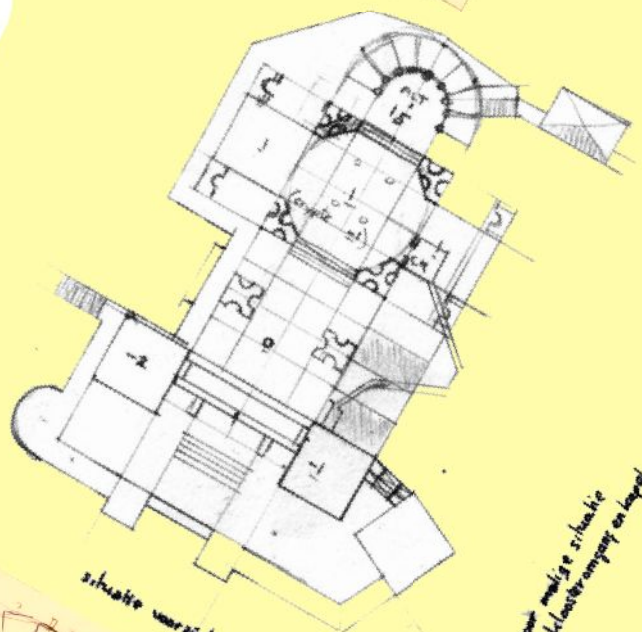
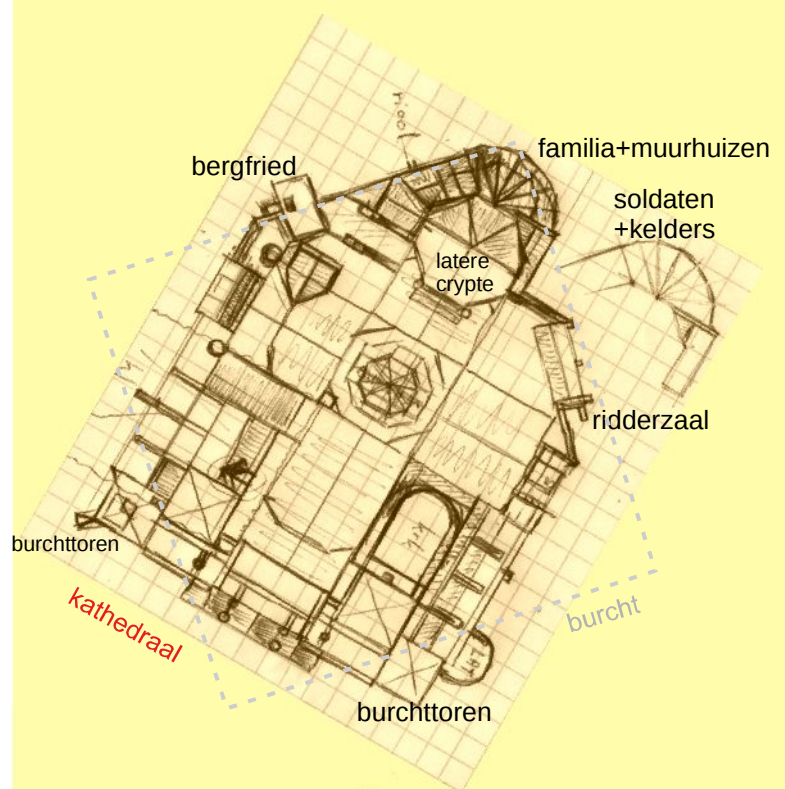

Vijf blokken die samen een kruis vormen en vier die dat tot een blok van drie bij drie maken. Maar het koor met straalkapellen zijn dan ontoegankelijk worden, dus die moesten apart. Op die manier hield ik de muurwoningen weer over. Die moest ik dus verbinden met de straalkapellen. Dan de vieringtoren, de kloosteromgang, het scriptorium, slaapzalen en zo ging het maar door. Steeds hield ik dingen over en kwam ruimte tekort. Soms moesten de monniken onmogelijke paden nemen, of kon de abt niet meer naar huis. Opeens zie je zo'n magister tobben, bedolven onder een berg perkamenten, een genius die zoiets als Mt St Michel heeft bedacht...

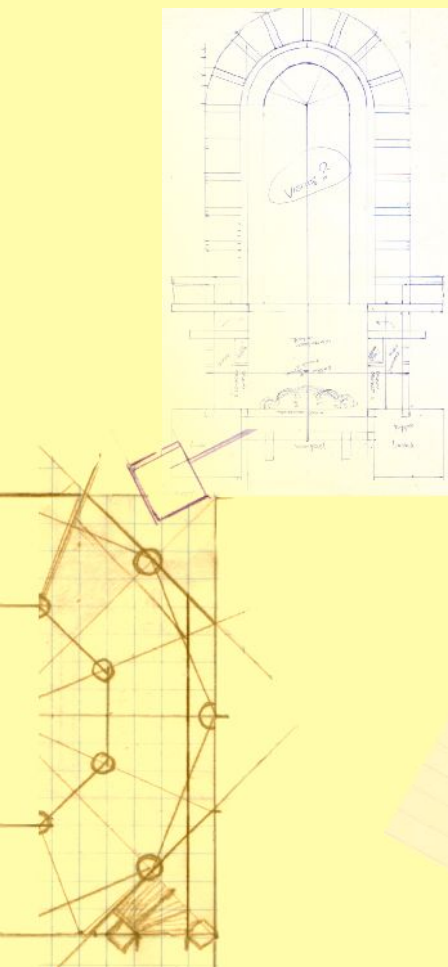

Alles moet anders

Uiteindelijk werd het toch weer allemaal anders. De burcht werd een ringmuur om het hele complex met kantelen en torens. Noordoostelijk een zware vestingtoren, een zogenaamde Bergfried. De oostpunt werd de Familia, het donjon waarin de burchtheer veilig is. Daaronder kwamen opslagkelders en de soldatenverblijven en aangrenzend een zaal met vluchtgangen die later zou veranderen in de crypte onder het dan te plannen koor. Midden op de zuidoostmuur staat de ridderzaal. Op de ringmuur bij de Familia komt nog een aantal huizen. De hoekpunten van de nu min of meer vierkante burcht zijn straks de middelste poorten van de kerk. Dus de kathedraal wordt bijna 45 graden gedraaid ten opzichte van de burcht (stippellijn)!

→ bouw nu voor huidige situatie met gaten onder kloosteromgeving en kapel.

Het stinkt hier altijd! Dat roept één der vrouwen van de markgraaf over de binnenplaats in het Castellum. Het is inderdaad bij de burgus in de zomerhitte amper te harden. Het vee kan gelukkig nog naar buiten! De burchtheer heeft alleen nog maar oog voor zijn Schildmauer, de versterking van de noord oostelijke bergrand. Op het hoge glacis of talud komen twee stevige stenen gebouwen, eerst de Caminade, een herenhuis (Camin = gestookte ruimte, later voor de vrouwen) en een ridderzaal. Daarbij verrijst nog een stel vrij rommelige houten kappen, stallen of dienstverblijven.

Burgus poort

Na een misoogst komt de dochter van een pachter bij wijze van voorschot in dienst van één der dames van de markgraaf als werkvrouw in de burcht. Zoveel macht heeft de burchtheer gekregen dat hij dat kan eisen. Kijk, daar gaat ze net, door de burguspoort: Het stinkt hier altijd! roept ze...

Voorbeeld van een 'Schildmauer' met Bergfried er bovenop

Dit is de latere Caminade, het vrouwenhuis

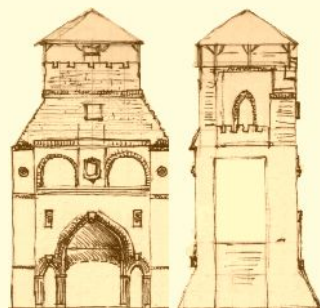
Een nieuwe burchtheer Odulph bevalt het kennelijk goed in zijn verwarmde Caminade met ridderzaal want hij krijgt de smaak van het bouwen goed te pakken. Dat kan ook want het groeiende dorpje brengt al maar meer pachtgelden binnen. En zo niet, dan wordt de pacht wel met enige overredingskracht geïnd.

Burgus poort

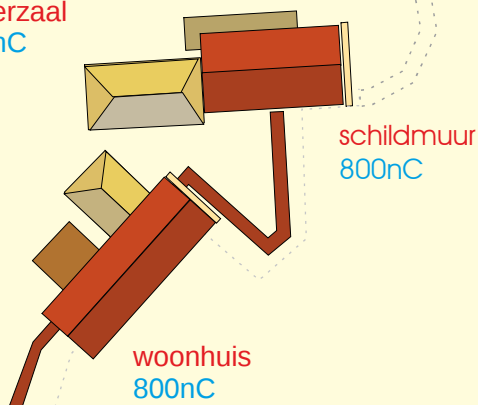
Hinderpaal

In 1992, was er nog helemaal geen burcht, toen stond daar mijn onwrikbare westelijke façade als een muur tussen zijn torens, nog als aanslagpunt om andere segmenten van een concertgebouw tegenaan te zetten. Mettertijd werd dat echter een hinderpaal, bovendien vond ik de bouw onrealistisch.

Immers, historisch gezien werd er altijd eerst een middeleeuwse houten kapel gebouwd, dan een kleine stenen kerk, dan een klooster etc. Vervolgens zou het koor van een grotere kerk er tegenaan verrijzen. Pas bij het bestuderen daarvan liep ik tegen het verhaal op van een stichter die zijn burchtkapel uitbouwde tot een kathedraal wat een groot deel van zijn burcht opslokte. Kijk, dat was interessant! Ik wilde juist zó'n verhaal in de uiteindelijke versie laten zien en er dus zo genaamd voormalige versies in opnemen. De conclusie was dat ik één van de torens moest losmaken om er een quasi oudere-kerk-eenheid mee te maken. Weet je wat? ik ging nog veel vroeger beginnen. Ik had immers ook nog die Romeinse toren. Dat was het ei van Columbus: De Romeinse Burgus werd nu segment 1 en daar ging ik het hele kathedraalverhaal aan ophangen.

ridderzaal
800nC

schildmuur
800nC

woonhuis
800nC

Woonhuis en officiële ruimte: ridderzaal bij het kasteel, bouw ca 800nC Romaans met houten nevengebouwen. De schildmuur is gepland en nog maar deels gebouwd

Mijn oude Romein werd opeens weer belangrijk

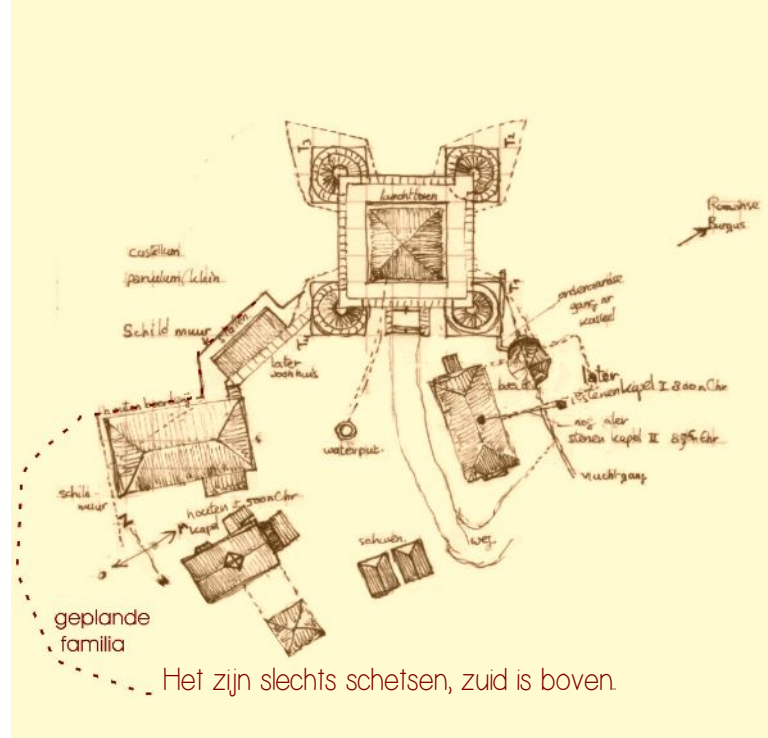
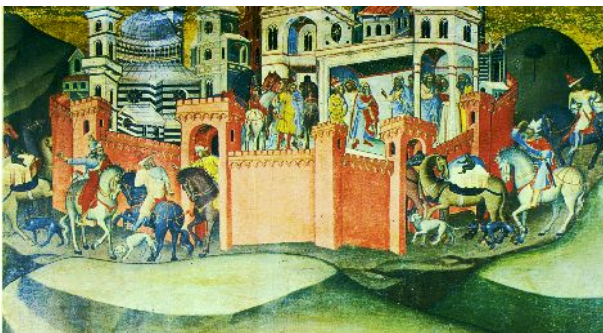
de Thal Burcht

Hoog boven de Thalsee uit torent oeroud de burgus op zijn rots, maar thans is daar nog meer gebouwd. Inmiddels regeert hier heer Odulph.

Dat sin sleght Scripte Her Odulph,
eyn Gavgraf wi Si unuaerdich...

Voor het eerst heeft een Gavgraf, die allang geen Bauer meer is, een bouwkundige geraadpleegd, een Magister. Het is wellicht een abt die meer van kloosters weet en die dus ook genoeg in de oorlog is onderlegd om te weten hoe je een burcht bouwt. Hij maakt één der eerste plattegronden van de burg, maar nu uitgebreid met een zware familia, een veilige toren voor de burchtheer. Het zijn maar schetsen heer Odulph, een Gouw graaf als u onwaardig. De Gavgraf is zich nu bewust van zijn positie voor de Thal Gau, maar ook van de plicht om schuilburcht te zijn in tijden van belegering. Hier komt een kruidveld, daar de cisterne, zo de latrines, vuur bij de smidse, een houtschuur bij de stallen en de voorraad...

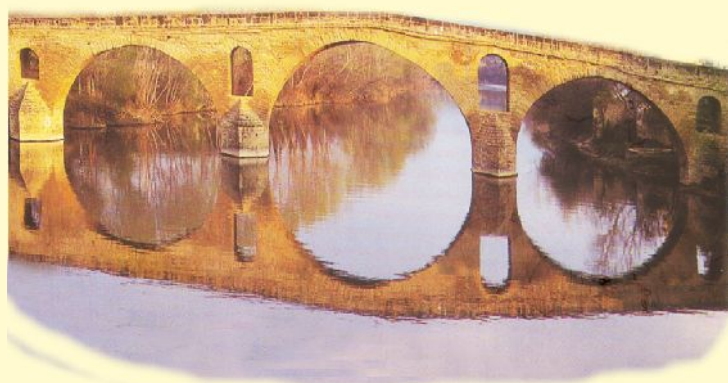
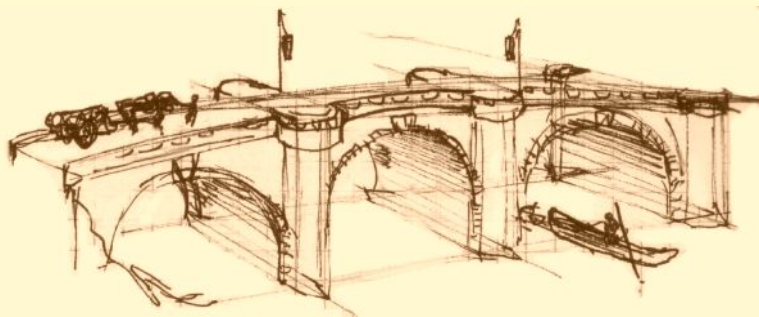
Hij ziet zijn Baumagister eens ernstig aan: Wanneer kan het voltooid zijn eerwaarde? Want Gouwgraaf Odulph weet dat er storm op til is. Dat is er ook maar al te vaak in deze roerige tijden. Nu eens zijn het de woeste Phryssen (Friezen, Pruisen), dan nog een andere heidense stam die binnenvaalt. Want zo vast liggen alle verhoudingen nog niet dat er over zaken kan worden onderhandeld...

In 1972, ik was veertien. boetseerde ik voor het eerst muurdelen voor mijn kathedraal-burcht. Ze waren van donkergrijze DAS-klei die vanzelf hard werd. Ik maakte er ook een paar honderd poppetjes bij, maar nadat mijn project door de kromtrekkende bodem een ruïne was geworden begon ik opnieuw. Nu hield ik wel een heleboel stukjes muur over. Ik verwerkte ze mettertijd tot een stadspoort, maar ook dat werd een ruïne. Tenslotte besloot ik daar een Romeinse vestingtoren van te maken, een Burgus.

Die Romeinse torenruïne is er nog steeds en nu historisch startpunt voor dit verhaal. Hij torent wel 70mm ofwel 50 Thalse voet (F=287mm) omhoog en is voorzien van schilden met Romeinse cijfers en letters. Er groeit allerlei onkruid op en een bezoeker kijkt erop over de stad. Op de plaatjes onder zie je links een Romaanse vestingpoort, rechts gaat net een wagen door de nog écht Romeinse Burguspoort naar buiten.

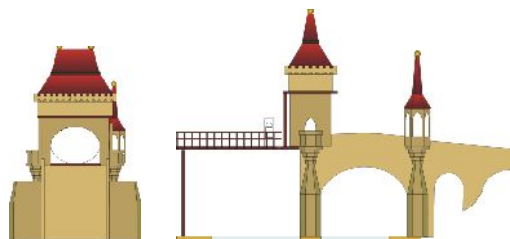
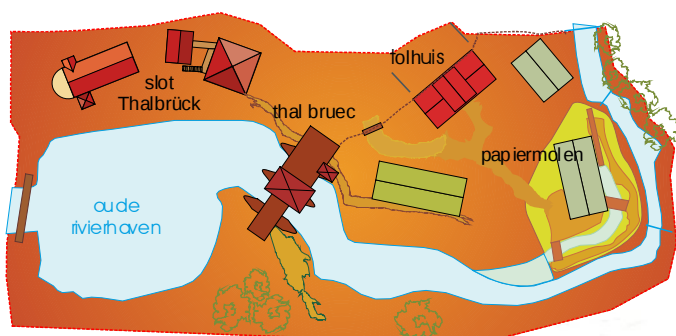

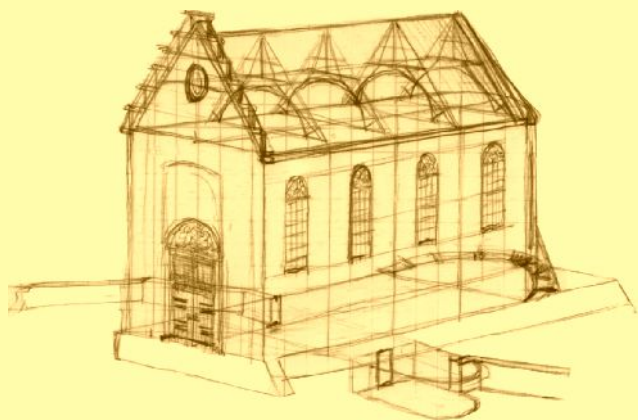
Eerste Fluß Bruec bij Thal Bruec, bouw ca 870 nC

Thal Burg of Thal Bruec

Rond 870 is de Thal Burg in de graafschap 'Nider Thal Gav' een belangrijke vesting geworden. Dat komt vooral door de bouw van de eerste stenen brug over de rivier, de Fluß Bruec, belangrijk voor de handelsweg naar het zuiden. Het wordt namelijk een tolbrug. In deze periode ontstaat dan ook de naamsverwarring: Thal Burg - Thal Bruec. Maar de burcht heet Thal Burg en de latere naam van de stad wordt Thal Bruec en nog veel later Thalbrück.

Een Fluß Bruec overspant een rivier en een Thal Bruec een dal, maar niet altijd een rivier. Er is een aparte historie van. Het ontstaan van diorama van deze brug maakt geen onderdeel uit van dit infoblad, maar wordt apart beschreven. In de latere Thal Brück of tolbrug hieronder is nog een deel van de oude Fluß Bruec te herkennen.

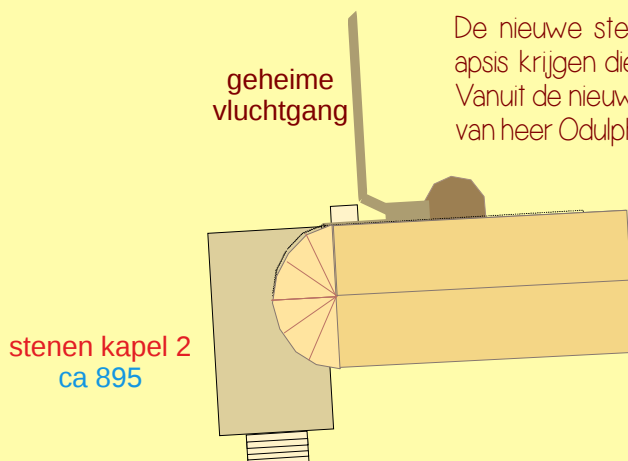

Plannen voor de nieuwe grotere Kirche, ná 890 nC. De zijbeuken zijn nooit gebouwd.

De nieuwe Kirche In Commendatio

Vol is Voll! Dat roept één der vrouwen van de markgraaf. Rond de kerst is het echt dringen geworden. Het monniken koor vult al bijna de helft van de Capel. Boeren drommen in grote getale binnen. Zij hebben voor de bouw betaald en willen dus een plek om hun devotie te beleven. De oude stenen Capel is te klein voor het nu groeiende dorp. Heer Odulph heeft daarom het fundament voor een nieuwe, grotere Kirche laten leggen, dwars aan de zuidflank van de oude. Het volk zal die échte Kirche gaan bouwen volgens het nieuwe wettelijke recht van de burchtheer.

Het wordt aan de Roomse kerk afgestaan in commendatio dus onder het leenstelsel. Dit geeft burchtheer Odulph het recht gronden te verpachten van de Roomse kerk en met de opbrengsten daarvan zijn christelijke kerk te bouwen. Daar heer Odulph nu óók zijn eigen boerderijen op deze kerkgrond verpacht kan hij het als belasting vorderen om zowel zijn eigen als de geestelijke gebouwen door het volk te laten bouwen. Zo groeit zijn eenvoudige burcht mettertijd uit tot een riant vesting. Vandaar heer Odulphs vrome, winst gevende initiatief...

De nieuwe stenen Kirche rechts moest een ronde apsis krijgen die uitstak in de oudere stenen kapel 2. Vanuit de nieuwe crypte liep een geheime vluchtgang van heer Odulph. Dit geheim wordt straks nog bekend.

Oude stenen kapel bij het Castellum, Bouw 870 - 894, ca 62x32 Thalse voeten, vier traveeën en inscripties in de crypte, openbare vluchtgang naar het noorden.

Onder: De situatie van de oude stenen kapel in 902 Van de nieuwe Kirche is alleen het fundament over.

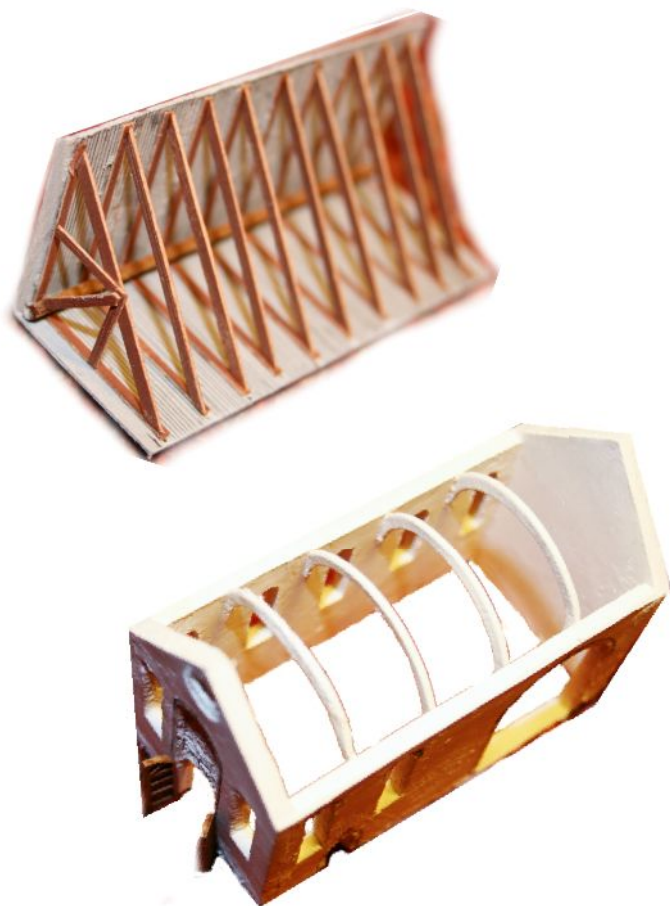
Stenen kapel

Rond 1972 bouwde ik van fineer een houten kapel (zie infoblad Kathedraal 1a) en later een Romaanse kapel van porselein. Beide wil ik laten zien als historische fasen voor de latere kathedraalburcht. Die houten kapel staat in het openluchtmuseum Rosenthal net als de eerste stenen kapel van porselein

Als basis voor de Romaanse stenen kapel nam ik purfoam plaat van 10mm dik met een laag gemineraliseerd papier. Dat is een lekkere plaklaag voor porselein. Hierop heb ik de Romaanse kapel gemaakt, eerst helemaal van porselein. Pas later trof het me dat het raar was om in model stenen deuren en kapspanten te zien. Die waren bovendien te fragiel. Naderhand heb ik dus deuren van eiken fineer gemaakt. De bogen voor het tongewelf zijn nog wel van steen, maar de kapspanten weer van eiken. De leisteenvloer heb ik, bij gebrek aan leisteenvloer, gemaakt van geprinte kartonnen tegels in een leikleur.

Ook de dakleien zijn van karton. Die eerste kapel heeft geen apsis maar is in de situatie van na 902 provisorisch dichtgemaakt met een houten wand op het zuidoosten. De zuidgevel was immers al open gemaakt voor de nieuwbouw. In het model is dát zo gebleven. Het basement der afgebrande kerk wordt nu door minimonniken gebruikt om de mis op te dragen in de buitenlucht. Die monnikspijlen heb ik geboetseerd op preiser-mannetjes, met kaalgevijlde kopjes voor de tonsuur, en gekleurd met acrylverf. Voor de monnikspijltjes gebruikte ik twee componentenkit die overschilderbaar is met acryl. Ze waren er wel tevreden mee.

Detailering

De kerk bestaat uit segmenten. Hier het kerkgebouw met tongewelf en daarboven het losse dak met spanten.

De landschapssegmenten zijn nu afgedekt met een stoffering. Wat je daar al niet voor kunt gebruiken! Ik leef me helemaal uit. Vilt voor gras, groen nepbont voor koren, schuurspons voor struiken en pijpenragers voor een simpele boom. Maar de eigenlijke kunst is toch wel de zaak zo overtuigend mogelijk te beschilderen: De stenen bogen boven de ramen zijn precies uitgewerkt en de deur voorzien van een crucifix. Alle Franciscaner monniken zijn netjes gekleed.

Onder het basement en de monniken maak ik een groot keldergewelf dat werd gebruikt als schuilplaats in tijden van nood, met een lange vluchtgang op het noorden. Uit de kelder is er ook toegang tot een bescheiden koepelvormige crypte. Daar is nóg een *geheime* vluchtgang naar het zuiden, naar het vroegere castellum. De gangen heb ik uitgesneden uit de foamplaat en bekleed met porselein. Het geheel heb ik verdeeld in segmenten om het keldergewelf visueel zo toegankelijk mogelijk te maken, want wij mogen die geheime gang lekker wél zien.

Op het fundament van de afgebrande kerk draagt de abt toch nog de mis op voor zijn zes monniken.

Strict geheim!

Geheime vluchtgang

Naar het zuiden is er vanuit de crypte nog een geheime vluchtgang. Die uitgang kwam onder het castellum uit en was dus geheel onzichtbaar.

Geheime vluchtgang

Afdeksegment voor boven het keldergewelf

Houten deuren in de voorgevel

Geheime gang

De nieuwe Kirche is van een keldergewelf voorzien met een gang op het noorden zodat deze als schuilplaats en vluchtweg kan worden gebruikt in tijden van nood. Aan de zuidkant wordt een kleine crypte uitgehouwen. Maar wat de burgers en boeren niet weten is dat heer Odulph daar ook nog een geheime gang laat aanleggen... naar het oude castellum, althans wat daar in deze tijden nog van over is. De oude stenen Capel staat er nog. De Kirche staat er groot en écht georiënteerd tegenaan. Nu was de bedoeling om de oude stenen Capel mettertijd te laten opgaan in de zijbeuken van de nieuwe, zodat een nog ruimer gebouw zou ontstaan.

Niemand weet dan nog dat dit plan tragisch moet worden prijsgegeven. De nieuwe stenen Kirche wordt door felle brand verwoest en alleen het fundament blijft over...

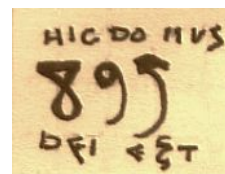
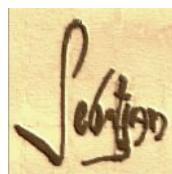
Di eyne claere Aensfal van
blicsemende Teufelen
int Gheweder

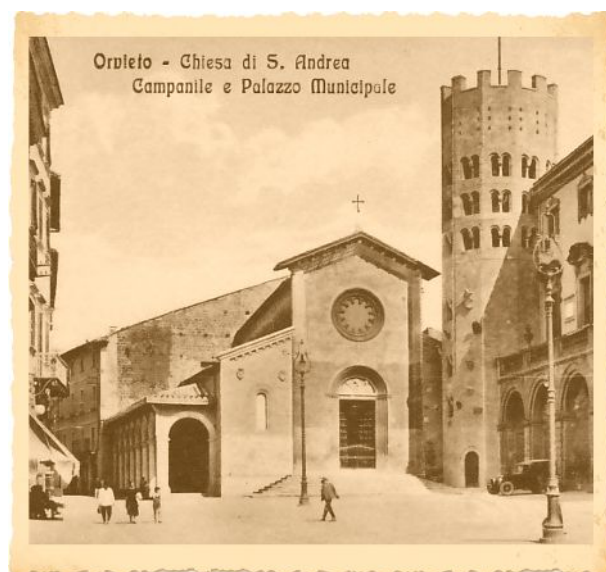
Het basement van de afgebrande kerk wordt later nog door de minimonniken gebruikt.

De noordelijke vluchtgang is aan de rand van de module al amper te zien. De geheime zuidelijke gang helemaal niet.

In 894 wordt nieuwe Kirche voltooid en begin 895 ingewijd door een bisschop. Zo wordt het opeens een bisschopskerk. Bovenstaand jaartal is gevonden in een inscriptie in het keldergewelf. Rond deze tijd wordt op het fundament van de oude Romeinse Burgus ook nog een grote kerktoeren gepland, een mode die al heel vroeg is meegekomen uit de Italische landstreken van de campaniles. (campa = luidklok, in die tijd nog een soort bronzen pan...

De nieuwe Kerk is hier door vuur verloren gegaan. De oude stenen Capel blijft als een gewond dier met een open flank staan.

Noodlot

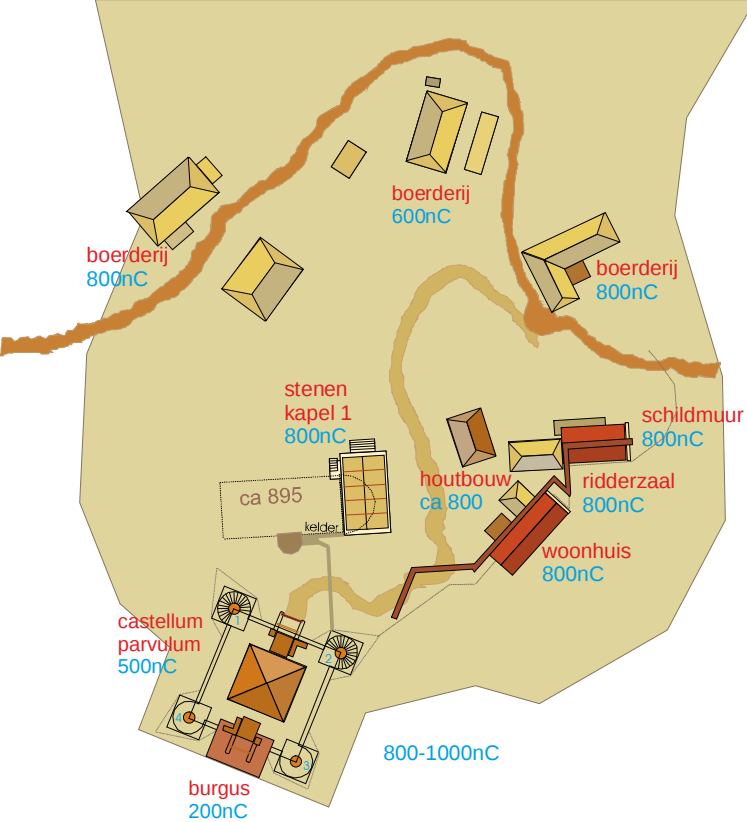

Het plan is om de oude Romeinse Burgus te slopen voor de nieuwbouw van een grotere achzijdige kerktoeren. De basis, 35 x 22^T suggereert het plan voor iets enorms, maar de hoogte van die toren kon hooguit 66^T (ca 20m). Was dit nu het roemloze einde van de Burgus? Nee, die ambitieuze Romaanse toren is nooit verrezen en ook de zijbeuken van de Kirche zijn er nooit gekomen. In 902 slaat namelijk het noodlot toe.

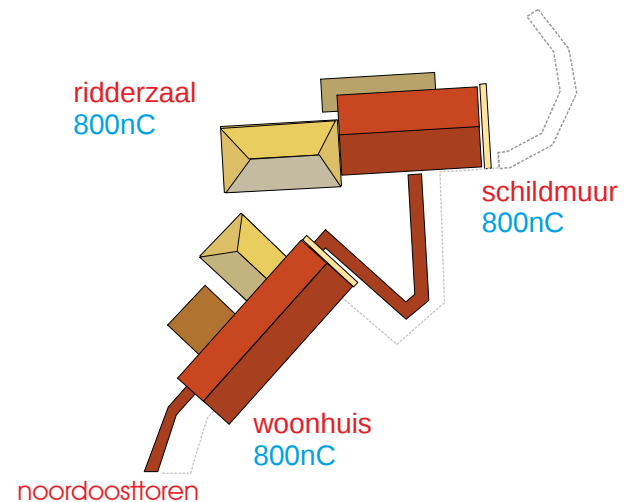

De splinternieuwe Kirche en een deel van het koor van de oude stenen Capel gaan door onbekende oorzaak in vlammen op. Na 902 blijft de oude Capelle als een gewond dier met een open flank staan. Inmiddels zijn ook de tijden veranderd. De stad Thal Brück is niet ontkomen aan de zwarte koorts die overal om zich heen grijpt en de bevolking is ook hier gedecimeerd. Daardoor is de behoefte aan de nieuwe grote Kirche verdwenen, laat staan die aan een dure toren. De resten van de verbrande nieuwe kerk worden gesloopt en de oostkant van het koor van de oude Capelle wordt maar weer provisorisch dicht gemaakt met een houten wand en later dicht gemetseld. Pas twee eeuwen later rond ca 1070 komt er een grotere kerk.

Het koor was zijdelings al open naar de nieuwe kerk, maar wordt gedicht met een tijdelijke wand. De monniken zijn hier nog te onthutst om eraan te beginnen.

Historische situatie rond ca 800-900. Dwars op de stenen Capel is al de omtrek van de grotere Kirche (ca 895) te zien met een bescheiden crypte (kelder) en de geheime vluchtgang naar het zuiden. Die gang komt uit binnen de muren van het castellum. De noordelijke is niet getekend.

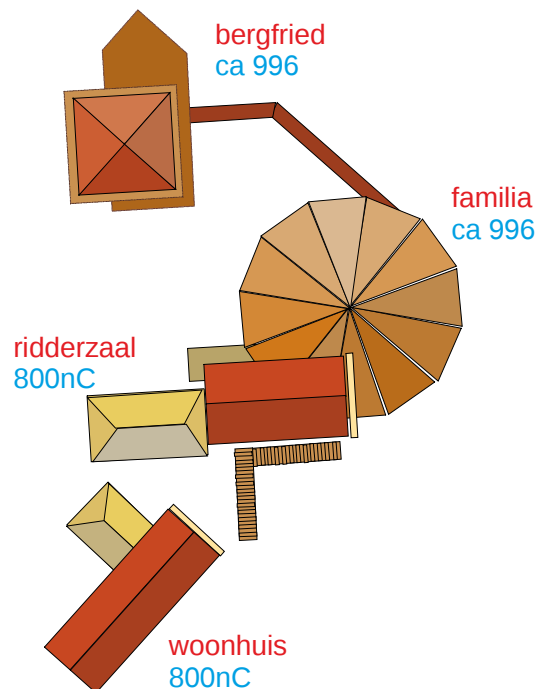
De noordoostelijke toren van het castellum is door een muur verbonden met het woonhuis en die weer met de ridderzaal en de schildmuur. De hele zuidzijde van de domberg is daardoor een ondoordringbare burchtmuur geworden.

Een snood plan

In 996 is Sebastian † Gaugraf van Nieder Thal Gau en het lijkt wel of de kerkbrand hem eigenlijk goed uitkomt. De kerk wordt niet herbouwd. Hij heeft een snood plan. In de Obere Thal Gau, noordelijk van Nieder Thal Gau zijn onlusten uitgebroken. De gouvgraaf daar is nu verjaagd. Het is daar een tamelijk ruig gebied...

Sebastian † gaat zijn burcht uitbreiden met een zware centrale woontoren of Familia. Dat zal de Duitse versie worden van de Franse dominion of donjon. Ten noorden daarvan bouwt hij nog een Bergfried, een speciale gevechtstoren. Een groot deel van de ridderzaal zal ervoor moeten wijken...

Neemt de Gaugraf het nu op tegen de kerk of tegen Ober Thal Gau? Of is hij soms bevreesd voor een aanval door zijn eigen onderdanen?

Thal Burg, uitbreiding met familia en bergfried, ca 996. De zware muren rechtsonder en boven zijn afgeleid van oosterse fortificaties.

Sebastian † heerst

De donjon (dominare = heersen), familia of herentoren krijgt vanuit het kasteel alleen maar een toegang hoog boven de grond. Er komt een houten loopbrug van de ridderzaal die bij belegering kan worden weggehaald. De Bergfried krijgt een deur op de eerste verdieping met een houten ophaaltrap. Op deze verdieping komt de wapenzaal. Burchtheer Sebastian † inspecteert in de donjon zijn magazijnen en daaronder de kerkers. Op de tweede verdieping is het woonverblijf voor de burchtheer en zijn functionarissen. Hier worden ministerialen en ridders ondergebracht, dienaars die zich door het dragen van de kleuren van hun burchtheer verplichten tot levenslange loyaliteit aan de burcht. De kok vindt zijn bedstede in de keuken, de stalknecht in de stal, de kapelaan in zijn kapel.

Die 10-zijdige woontoren is een ongenaakbare Franse donjon. Vanuit het dal toont de Familia als een echte citadel. De muren zijn ruw, maar zo vlak mogelijk uitgevoerd. De Bergfried is voorzien van blinde boogarcaden tussen zware platte pilasters. Dat ziet er afschrikwekkend uit. Het is dan ook geen woontoren meer, maar een militaire uitkijk- en gevechtstoren.

Zo krijgt het hele kasteel een grimmig uiterlijk, de torens worden dan nog voorzien van oosterse machicoulis of mezekouwen, gaten zoals ooit de houten hordijzen, waarmee de vijand kan worden bestookt met kokend lood of andere aardige verrassingen. Maar allengs breekt een nieuwe tijd aan, die later wordt bestempeld als Gotiek.

Afscheid

De dynastie van burchtheren Odulph en Sebastian I laat zien dat het complex al een hele historie heeft. Dit infoblad ging vooral over de bouw van het complex zelf en over de historische fasen ervan, een hele studie. In het openluchtmuseum zijn de vroege en latere fase gesplitst. De eerste fase is de Post-Romeinse. Die laat boerderijen zien, eenvoudige houten huizen en een kapel. De tweede fase toont de bouw van de burcht rond de 11de eeuw. Wanneer je dit infoblad hebt gelezen heb je in ieder geval heel wat bagage om een bezoek te brengen aan het openlucht museum Rosenthal...

Machicoulis of mezekouwen gaten, waardoor de vijand kan worden bestookt met allerlei leuks.

